

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет педагогічної освіти
Кафедра дошкільної і спеціальної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.

Реєстраційний № _____

«__» _____ 2024 р.

«__» _____ 2024 р.

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА
СІМ'Ї З МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ.
ПРЕЗЕНТАЦІЯ СИСТЕМИ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота студентки
 групи ЗДОм-23
 ступінь вищої освіти «магістр»
 спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
 Васіної Ганни Русланівни

Керівник кандидат філологічних наук,
 доцент Іншаков А.Є.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
 (підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
 (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО ТА СІМ'Ї З МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ	6
1.1. Сутність поняття «партнерська взаємодія» в науково-педагогічній літературі.....	6
1.2. Характеристика та основні риси мовленнєвого розвитку дошкільників.....	13
1.3. Особливості партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї розвитку мовлення дітей.....	22
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНА РОБОТА ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО ТА СІМ'Ї З МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	34
2.1. Вивчення та аналіз педагогічного досвіду з проблеми дослідження ...	34
2.2. Аналіз чинних програм і БКДО з проблеми формування партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з розвитку мовлення дітей.....	40
2.3. Методичні рекомендації щодо партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з питання розвитку мовлення дітей.....	44
Висновки до розділу 2	52
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

ВСТУП

Актуальність дослідження. Взаємодія ЗДО та сім'ї на партнерських засадах відіграє провідне значення в системі дошкільної освіти, адже вона, насамперед, сприяє покращенню педагогічних можливостей учасників цього процесу, має вплив на рівень виховання, розвитку дітей, зокрема й на їх мовленнєвий розвиток. Факт важливості близької співпраці між дошкільними навчальними закладами та сім'єю є загальноновизнаним серед науковців, оскільки ефективність роботи досягатиметься лише в тих випадках, коли вихователі і батьки діятимуть разом.

Участь родини у мовленнєвому розвитку починається з того моменту, коли дитина приходить до дитячого садка. З боку вихователів, надто важливо, щоб вони наголошували на значущості ролі сім'ї у мовленнєвому розвитку, і що без їхньої допомоги зусиль закладу може бути недостатньо. Перш ніж розпочати таку партнерську взаємодію, вихователі мають спланувати цілеспрямовану роботу так, щоб батьки могли брати активну участь у житті дитячих груп, вирішуючи питання, що стосуються їх дітей. Тому, актуальним буде розподіл чітких обов'язків між учасниками освітнього процесу й зворотний зв'язок.

Основна мета партнерської взаємодії дитячого садка та родини з питання розвитку мовлення дошкільників – це об'єднання зусиль обох сторін задля успішного мовленнєвого розвитку дітей, виокремлення пріоритетних аспектів розвитку мовлення, вибір найбільш ефективних методів та прийомів для роботи, підкреслення того, як отримані педагогічні знання можуть бути використані батьками в сімейному вихованні, формування в батьків уміння бути активними учасниками спілкування зі своїми дітьми тощо.

Отже, цілями спільної роботи ЗДО та сім'ї на партнерських засадах є встановлення довірливої та гармонійної взаємодії між дітьми, батьками та

педагогами, виховання потреби ділитися один з одним проблемними ситуаціями та спільно їх вирішувати. Вихователі мають використовувати традиційні методи взаємодії з сім'єю, але водночас й впроваджувати нові, сучасні активні форми співпраці відповідно до стрімких змін суспільства.

Актуальність нашого дослідження полягає в докладному вивченні особливостей партнерської взаємодії дошкільного закладу та родини щодо успішного розвитку мовлення дитини. Обидва ці інститути є основними джерелами формування в дітей знань, а також уявлень про навколишнє середовище, і отже, саме вони мають велике значення при становленні мовленнєвої компетентності дошкільника.

Процесу партнерської роботи дошкільного закладу та родини приділено багато уваги у працях сучасних науковців. Сутність співпраці між батьками та вихователями добре обґрунтована в науково-педагогічній літературі, але сучасна презентація системи роботи дошкільного закладу та сім'ї в контексті розвитку мовлення надана частково, що демонструє актуальність теми нашої кваліфікаційної роботи.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати особливості взаємодії ЗДО та сім'ї з мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку на засадах партнерства та презентувати систему роботи з даного питання.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати сучасну науково-педагогічну літературу з означеної теми та описати характерні риси розвитку мовлення дошкільників;
2. Вивчити специфіку співпраці ЗДО та сім'ї щодо мовленнєвого розвитку дошкільників;
3. Проаналізувати чинні програми та передовий досвід вихователів ЗДО з теми дослідження;

4. Створити методичні рекомендації з питання формування партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з мовленнєвого розвитку дошкільників.

Об'єкт дослідження: мовленнєвий розвиток дошкільників.

Предмет дослідження: партнерська взаємодія ЗДО та сім'ї з мовленнєвого розвитку дошкільників.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та зазначених завдань нами було застосовано комплекс наступних педагогічних методів дослідження:

- *теоретичні:* аналіз науково-педагогічних джерел з теми дослідження, вивчення та аналіз освітніх програм, БКДО;
- *емпіричні:* анкетування вихователів з питання формування партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з мовленнєвого розвитку дошкільнят.

Практичне значення: укладені методичні рекомендації, програма тренінгу «Батькам про мовленнєвий розвиток дошкільників» та збірник вправ, спрямованих на розвиток мовлення дошкільнят можуть бути корисними для вихователів ЗДО в процесі організації партнерської взаємодії між закладом та сім'єю з мовленнєвого розвитку дошкільників.

Публікації: провідні положення нашої кваліфікаційної роботи викладені у статті «Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї з мовленнєвого розвитку дошкільників», яка опублікована у збірнику наукових і науково-методичних праць студентів «Наукові здобутки студентів з дошкільної та спеціальної освіти» (2024 року).

Структура роботи – робота складається з вступу, двох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку джерел та

додатків. Загальний обсяг роботи – 60 сторінок. Основний текст охоплює 51 сторінку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО ТА СІМ'Ї З МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

1.1. Сутність поняття «партнерська взаємодія» в науково-педагогічній літературі

У науково-педагогічній літературі поняття «партнерська взаємодія» займає велике місце, зокрема в сучасних підходах до виховання та освіти дошкільників. Партнерська взаємодія передбачає тісну співпрацю між усіма суб'єктами освітнього процесу, найчастіше між педагогами, дітьми та їхніми батьками. Цей підхід спирається на засади взаємної поваги, довіри та спільної відповідальності за його результати. Успішна партнерська взаємодія сприяє формуванню сприятливого освітнього середовища, де кожен учасник відчуває свою цінність та залученість до спільної справи [39, с.170].

В різних наукових підходах поняття «взаємодія» розглядається у різних аспектах. Філософський погляд на це поняття відображає його як процес двостороннього впливу об'єктів взаємодії, їхню взаємну залежність один від одного та, навіть, здатність об'єктів породжувати один одного. Також процес взаємодії визначають як об'єктивну форму розвитку та руху, яка визначає функціонування і структуру будь-якої матеріальної системи.

У психології поняття «взаємодія» розглядається як взаємозалежний обмін діями між людьми. Це організація взаємних дій, які направлено на спільну діяльність, під час якої відбувається взаємне регулювання, контроль, вплив та підтримка одне одного. Зрозуміло, що «взаємодія» має різні відтінки значень у філософському та психологічному контекстах, але вони

об'єднуються загальною ідеєю взаємного впливу, взаємної взаємодії та спільної дії [6, с. 7].

У педагогіці «взаємодія» описується як система дій між учасниками освітнього процесу, де кожна дія одного з суб'єктів стає частиною системи і впливає на дії іншого. Ця система включає в себе партнерські відносини, спільну діяльність, обмін інформацією, взаємний вплив та взаєморозуміння. Коли йдеться про взаємодію між вихователем і батьками, то вона ґрунтується на партнерстві, де обидві сторони співпрацюють з метою досягнення спільного бажаного результату. Цим результатом є розвиток дитини. Взаємодія включає в себе взаємність і співпрацю, обмін інформацією про успіхи та труднощі дитини, взаємне впливання на її виховання та навчання, а також взаєморозуміння у вирішенні питань, пов'язаних із освітою та розвитком дитини [6, с. 7].

Зазначимо, що партнером можна назвати людину, яка співпрацює разом з кимось. Партнерство – спільна робота на добровільних засадах двох чи більше осіб. Партнерство є найвищою формою співпраці [3, с. 123].

Педагогіка партнерства – це напрямок у педагогіці, який базується на гуманних та творчих підходах до розвитку особистості. Вона ґрунтується на спілкуванні, взаємодії та співпраці між вихователем, дошкільником і батьками. Зазначена модель роботи передбачає, що всі суб'єкти освітнього процесу – дошкільники, батьки і вихователі – спільно визначають цілі і мають однаковий інтерес у досягненні результату. Вихователь тут виступає як товариш, а родина активно включається у створення освітнього шляху для дитини. Цей підхід забезпечує демократичну співпрацю між педагогом і дитиною, де вони неодмінно різняться за життєвим досвідом та знаннями, проте мають однакове право на повагу, довіру та взаємне порозуміння [8, с. 3].

З позиції педагогіки партнерства робота відбувається на засадах добровільності, зацікавленості дітей, а також їх рівноправності в освітньому процесі [33, с. 333].

Серед принципів педагогіки партнерства також називають діалог, доброзичливе та позитивне ставлення один до одного всіх учасників освітнього процесу [25, с. 32].

Головна мета педагогіки партнерства полягає в тому, щоб дозволити дитині бути собою, з усіма її унікальними рисами, не намагаючись змінити її за власним бажанням. Взаємини партнерства виникають там, де всі учасники освітнього процесу – як дошкільники, так і дорослі – об'єднуються загальними цілями та бажаннями. Така педагогіка розглядає дитину дошкільного віку як вільного і зацікавленого партнера, «співробітника» в навчальному процесі, який має однакові права та відповідальність за результати навчання [32, с. 85].

Окрім цього, метою педагогіки партнерства називають ідею створення гуманного суспільства, в якому не буде місця для тоталітарних проявів та зайвого офіціозу [37, с. 16].

Педагогіка партнерства ґрунтується на кількох ключових ідеях, які вказують на особливості та принципи цього підходу, зазначені на Рис. 1.1 [32, с. 85].

Рис. 1.1. Ключові ідеї педагогіки партнерства

Термін «партнерство» у педагогіці описується через ключові характеристики педагогічної взаємодії і виступає як ціннісний орієнтир. Поняття «партнерство» вперше введено до наукового обігу американською дослідницею Джойс Л. Епштейн на початку 1990-х років. У науковому вітчизняному середовищі це поняття з'явилося у 2017 році в контексті Концепції реформи середньої освіти «Нова українська школа». В цьому контексті відзначається, що Нова школа буде працювати на основі педагогіки партнерства, де вихователі та дошкільники розглядаються як рівноправні учасники навчального процесу, взаємно відповідальні за його результати [21].

«Педагогічну взаємодію» науковці розглядають як систематичні або тимчасові цільові організовані контакти між педагогом і дитиною з метою сприяння змінам її моделей поведінки, діяльності та міжособистісних взаємин.

Для цієї взаємодії, є характерними взаємні зв'язки і взаємна обумовленість [26, с. 9].

У педагогічному словнику, поняття «педагогічної взаємодії» тлумачиться як особистісний контакт між вихователем і дитиною, який може мати різні характеристики – він може бути випадковим чи спеціально організованим, приватним чи загальнодоступним, довгостроковим або короткостроковим, словесним або невербальним. Наслідком такої взаємодії є взаємні зміни моделей поведінки, діяльності та взаємин між учасниками освітнього процесу [26, с. 9].

Педагогічна взаємодія не обов'язково передбачає участь двох суб'єктів освітнього процесу. Вона може виникати між двома, трьома учасниками освітньої діяльності, або в групі як суб'єкті освітнього процесу [17, с. 132].

У контексті філософії, партнерська взаємодія розглядається як постійний процес, який включає такі етапи, як діалог, досягнення згоди чи консенсусу та безпосередньо діяльність. Ці етапи створюють неперервний цикл партнерської взаємодії. Необхідно розуміти, що діалог включає у себе два рівноцінні погляди, позиції чи точки зору, які розглядаються, враховуються та взаємодіють між собою, що передбачає паритетну взаємодію, де кожна сторона важлива, і їхні позиції відображаються, розглядаються та враховуються [26, с. 7].

Ключовим завданням педагога в аспекті партнерської взаємодії також є підвищення педагогічної та виховної компетентності родини [52, с. 235].

Окрім зазначеного, партнерська взаємодія забезпечує єдність та наступність виховних вимог до дитини з боку педагогів та родини [12, с. 17].

Основні характеристики партнерської взаємодії між суб'єктами включають:

1. Взаємний вплив суб'єктів освітнього процесу один на одного для спільного розв'язання питань.

2. Взаємодію, спрямовану на вироблення рішень, корекцію цілей та діяльності суб'єктів.
3. Прояв поваги учасників у ставленні до поглядів партнерів.
4. Рівні можливості для вибору шляхів розв'язання проблем.
5. Принцип добровільності визнання партнерських стосунків та рівень участі у спільній діяльності.
6. Вибір цілей, методів і шляхів через спільну домовленість та взаємне врахування інтересів.
7. Взаємну користь та зацікавленість суб'єктів, толерантне і уважне врахування потреб один одного.
8. Спільну відповідальність за виконання завдань, обов'язків та за отримані результати [26, с. 9].

Партнерська взаємодія, за В. Молоченко, це спосіб взаємодії між автономними й рівноправними суб'єктами, який ґрунтується на добровільних засадах, взаємній довірі, взаємній відповідальності та спрямований на досягнення спільного успіху [36, с. 127].

За Л. Куземко, партнерська взаємодія є складним соціальним явищем, особливою формою взаємодії в освітньому процесі, яка заснована на рівності, взаємному прийнятті і відповідальності. Вона характеризується прямим впливом суб'єктів освітнього процесу один на одного, що призводить до співпраці на засадах взаємної вигоди та рівності, з метою досягнення спільного результату [35, с. 198].

За Н. Бірко, партнерська взаємодія – це узгоджена, спрямована на досягнення спільної мети співпраця між вихователем, дошкільнятами та іншими учасниками навчально-виховного процесу [10, с. 7].

Згідно з О. Дубасенюк, партнерська взаємодія в освітньому процесі – це гуманістично спрямований процес або міжособистісна взаємодія, що веде до взаємної позитивної трансформації у поведінці, діяльності, рисах, взаємовідносинах та переконаннях учасників [18, с. 17].

За О. В. Ковшар, партнерська взаємодія є інтегрованим, комплексним та інтерактивним процесом. Його важливою характеристикою виступає єдність впливів ЗДО та сім'ї. Партнерська взаємодія має позитивний вплив на особистісний розвиток кожного суб'єкта співпраці. [27, с.203-205].

Співпраця педагогів та батьків також має вплив на особистісний саморозвиток кожної із сторін, включаючи дітей, адже створює сприятливі умови для самоактуалізації та самореалізації цих суб'єктів освітнього процесу [46, с. 25].

Це збігається з головним завданням сучасного дошкільного закладу – забезпечити гармонійний розвиток особистості дитини та реалізувати її індивідуальні потреби [27, с. 236].

Окрім цього, пріоритетними є свобода дитини, її ініціативність та незалежність, а також розвиток її творчих здібностей [52].

Порівнявши визначення різних науковців, можна зробити висновок, що партнерська взаємодія містить елементи рівноправності, взаємної довіри та відповідальності, співпраці для досягнення спільних цілей, а також позитивну трансформацію учасників взаємодії.

Всі ці елементи є важливими для створення ефективної та гармонійної освітньої взаємодії, яка сприяє всебічному розвитку дітей [29].

Отже, зводячи різні підходи до партнерської взаємодії, можна стверджувати, що це новий тип співробітництва між учасниками освітнього процесу. Він базується на рівності та має спільні цілі, де кожна сторона

відповідальна за результати співпраці. У цьому контексті партнерами є учасники освітнього процесу, здатні до діалогу, спільної роботи в команді та активної участі у досягненні спільної мети. Партнерська взаємодія передбачає не лише формальну співпрацю, але й активну участь кожного учасника в процесі прийняття рішень та реалізації освітніх проєктів. Такий підхід сприяє створенню підтримуючого та мотивуючого середовища, де кожен відчуває свою значущість і відповідальність за успіх спільної діяльності [53].

Основними принципами партнерської взаємодії є взаємоповага, довіра, відкритість до спільної роботи та готовність до компромісів. Ці принципи допомагають створити атмосферу співпраці, де кожен учасник може висловлювати свої думки, ділитися ідеями та активно брати участь у спільних проєктах. У закладах дошкільної освіти партнерська взаємодія між педагогами, батьками та дітьми стає основою для ефективного навчально-виховного процесу. Вихователі та батьки мають співпрацювати для створення єдиної стратегії розвитку дитини, враховуючи особливості, інтереси та потреби кожного дошкільника. Такий підхід дозволяє забезпечити цілісність та послідовність освітнього процесу, сприяючи гармонійному розвитку дитини [22, с. 119].

Таким чином, партнерська взаємодія є важливим компонентом сучасного освітнього процесу, що забезпечує його ефективність та сприяє розвитку компетентностей у всіх учасників. Це співробітництво створює передумови для успішної реалізації освітніх програм, покращення якості навчання та виховання, а також для формування активної та відповідальної особистості.

1.2. Характеристика та основні риси мовленнєвого розвитку

дошкільників

Особливе значення для формування дитячої особистості та готовності до навчання у школі має розвиток мовлення. Часто оцінюють рівень готовності дитини до школи за допомогою вимірювання її знань грамоти: здатності читати літери, склади, слова або вміння розпізнавати й відтворювати звуки в словах. Однак інші аспекти мовленнєвого розвитку, які є важливою основою для подальшої успішної навчальної діяльності, часто залишаються поза увагою під час передшкільної підготовки.

Мовленнєвий розвиток дошкільників є одним з ключових елементів їхнього загального розвитку, що має вплив на їхнє соціальне, емоційне та когнітивне становлення. У дошкільному віці діти проходять критичний етап мовленнєвого розвитку, який закладає основи для подальшого успішного навчання та соціальної адаптації. Період дошкільного дитинства характеризується інтенсивним засвоєнням мовленнєвих навичок, коли дитина вчиться розуміти та використовувати мову для спілкування, вираження своїх думок, почуттів і бажань. Активно збагачується словниковий запас, освоєння граматичних структур та розвиток зв'язного мовлення. Діти починають усвідомлювати звукову та морфологічну структуру слів, навчаються будувати складні речення та використовувати мову в різних контекстах.

Розвиток мовлення у дошкільників залишається актуальною проблемою у педагогіці та психології впродовж останніх років. Літературні джерела показують постійний інтерес як відомих вчених, так і початківців до цієї теми. Вони проводять активні дослідження, спрямовані на розуміння та вирішення проблем, пов'язаних із зростанням мовленнєвих навичок у малят.

Серед сучасних науковців, які займалися проблемою мовленнєвого розвитку дошкільнят можемо назвати таких: А. Богуш, Н. Бондаренко, Т. Бондаренко, В. Васільєва, Н. Гавриш, Л. Калмикова, І. Мартиненко, І. Товкач, О. Рейпольська, Н. Харченко, І. Шевченко та інші.

Дослідження науковців підтверджують, що проблема розвитку мовлення у дошкільників зазначена як у роботах відомих науковців минулих часів, так і у дослідженнях вчених сучасності. Ця проблема займає провідне місце у теорії та практиці дошкільної освіти та психології. Нині спостерігається гостре погіршення рівня мовленнєвого розвитку у дошкільників, що підкреслює важливість наявності у педагогів різноманітних методик для ефективного розвитку мовлення у дітей дошкільного віку.

У відповідності з інваріантним складником стандарту дошкільної освіти 2021 року, ключовим для дошкільників є розвиток здатності висловлювати свої думки, почуття, враження або звернення у будь-яких формах мовленнєвого вираження, використовуючи як вербальні, так і невербальні засоби. Ця компетентність поєднує в собі фонетичний, лексичний, граматичний, монологічний та діалогічний аспекти, створюючи комплексний підхід до розвитку мовлення [4].

Дослідниця А. Богуш підкреслює кілька ключових особливостей розвитку мовлення у дошкільників:

1. Кожен з дітей власноруч вибудовує свою систему мовлення з високим рівнем творчої активності.
2. Велику роль у цьому процесі має «інпут» – мовленнєвий матеріал, який нею сприймається і переробляється. Цей матеріал передусім надається матір'ю, і від її мовленнєвої поведінки залежить успіх у формуванні мовленнєвих навичок у дітей.
3. Дослідження розвитку мовлення дошкільників потребує аналізу їх предметних дій.
4. Розвиток мовлення тісно пов'язаний з когнітивним розвитком дітей [11].

В мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку виокремлюють кілька сталих періодів:

1. 1 рік: дитина спочатку повторює власні звуки, потім наслідує звуки дорослих, окрім цього, активним є використання міміки та жестів під час цього етапу.
2. 2 рік: характеризується активним формуванням словникового запасу та вивченням оточуючого середовища.
3. 3 рік: починається формування фразового мовлення, діти починають ставити багато запитань, що свідчить про їхній стрімкий психологічний розвиток.
4. 4 рік: продовжується активно збагачуватись словниковий запас, діти вже використовують прості та складні речення.
5. 5 рік: дитина активно використовує практично всі частини мови у своєму мовленні.
6. 6 (7) рік: речення дитини стають більш точними та повними, діти можуть складати розповіді, переказувати казки, що демонструє оволодіння монологічним мовленням. В мовленні з'являються слова, які характеризують якість предметів чи матеріали, з яких вони були зроблені [19].

Дошкільники вже знаходяться на певному рівні володіння мовою і використовують її правила інтуїтивно. Іноді вони помічають мовні помилки, як у своїх ровесників, так і у власному висловлюванні, і це свідчить про те, що вони проводять свідомий контроль над своїм мовленням. Оволодіння мовою та її складовими в дошкільному віці є несвідомим та стихійним процесом, який переважно виникає через власний мовленнєвий досвід дитини. Діти не обов'язково усвідомлюють свою здатність володіти мовою, вони просто говорять і виражають свої думки.

Основними етапами мовленнєвого розвитку дошкільників є (рис.1.2):

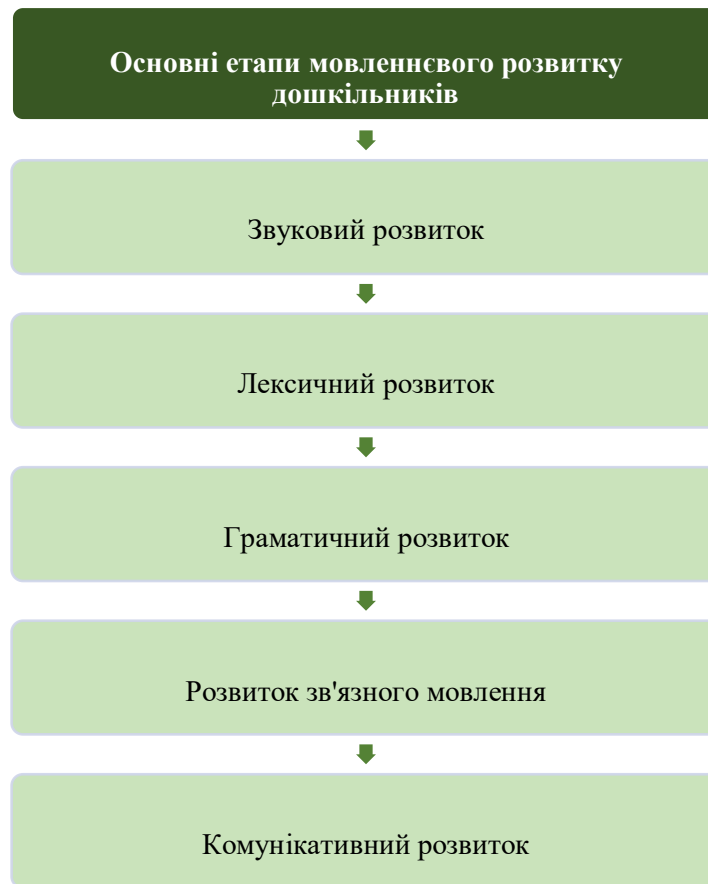

Рис. 1.2. Основні етапи мовленнєвого розвитку дошкільників

1. **Звуковий розвиток:** діти поступово вчаться вимовляти всі звуки рідної мови, розвивають фонематичний слух, що дозволяє їм розрізняти звуки на слух та правильно вимовляти слова.
2. **Лексичний розвиток:** відбувається значне збагачення словникового запасу. Діти засвоюють нові слова, розуміють їх значення та вчаться використовувати у різних контекстах. Активний словник дитини значно збільшується.
3. **Граматичний розвиток:** діти освоюють граматичні структури рідної мови, навчаються грамотно будувати речення, використовуючи різні частини мови, розуміти та формулювати складні синтаксичні конструкції.

4. Розвиток зв'язного мовлення: діти вчаться складати послідовні та логічні висловлювання, розповідати історії, описувати події та виражати свої думки. Формується здатність до зв'язного мовлення в монологічній та діалогічній формі.
5. Комунікативний розвиток: діти вчаться використовувати мову для спілкування з іншими, розвивають навички ведення діалогу, слухання та взаємодії у розмові. Важливим аспектом є формування умінь задавати питання, відповідати на них, обговорювати різні теми.

Мовленнєвий розвиток тісно пов'язаний з когнітивним розвитком дітей, оскільки мова є засобом мислення та пізнання світу. У процесі мовленнєвого розвитку дошкільники розвивають не лише мовленнєві, але й когнітивні навички, такі як пам'ять, увага, уява та мислення.

Важливу роль у мовленнєвому розвитку дошкільників відіграє соціальне середовище. Сім'я, дошкільні заклади, педагоги та однолітки є джерелом мовленнєвих зразків та стимулів для формування мовленнєвих навичок. Взаємодія з дорослими та однолітками сприяє збагаченню мовленнєвого досвіду, розширенню комунікативних можливостей та формуванню соціальнозначущих мовленнєвих умінь.

Тож, мовленнєвий розвиток дошкільників є складним і багатограним процесом, який охоплює звуковий, лексичний, граматичний, зв'язний та комунікативний аспекти, він є ключовим для успішного навчання, соціальної адаптації та всебічного розвитку особистості дитини.

Науковці наголошують, що свідоме володіння мовними навичками, раніше характерне для молодших школярів, зараз доступне й дітям старшого дошкільного віку. Сформовані навички й уміння у цьому віці можуть бути свідомо розвинені. Це особливо важливо, оскільки свідоме опанування мови пов'язане з пізнавальною мотивацією, яка має бути вже сформована до

моменту вступу дитини в школу. Вчені у галузі психолінгвістики та лінгводидактики стверджують, що старшим дошкільникам доступне не лише спонтанне, але й свідоме аналітичне використання мови. У цьому віці дітям властиве усвідомлене оволодіння систематизованими знаннями рідної мови у мовній комунікації [16, с. 120].

Психологи вважають, що у навчанні рідної мови дітям варто звертатися до мовних понять, які сприятимуть розвитку у них об'єктивації мови, рефлексії над власним усним мовленням та формуванню свідомого процесу мовленнєсприйняття та мовленнєтворення. Це є важливими якостями як для їх когнітивного, так і особистісного розвитку, що є підґрунтям для психологічного змісту опанування рідної мови. У цьому процесі можна виділити кілька параметрів: рівень усвідомлення поняття, повнота його розуміння, наявність знань про мовні одиниці, спосіб їх отримання, узагальнення, рівень розвитку усвідомлення метамови, рефлексія щодо процесу мовлення, міра застосування знань метамови та вид мовного поняття [15, с. 95].

Відтак, існують два основних типи оволодіння мовою у дітей дошкільного віку: операційний, пов'язаний з комунікативною метою, та дієвий, який не є спрямованим на комунікацію. Дієвий спосіб відповідає свідомому рівню мовленнєвої діяльності, але з часом може автоматизуватися та переходити у неусвідомлену діяльність [15, с. 95].

У психології опанування рідною мовою дітьми старшого дошкільного віку почався новий етап, який базується на психолінгвістичному підґрунті щодо розвитку об'єктивації мови. Цей процес сприяє активізації та стимулюванню рефлексивних мовленнєвих процесів у дітей. Об'єктивація мови означає виявлення й усвідомлення мовних одиниць як частини мовного світу, на який спрямована пізнавальна активність дитини, що включає сприйняття та розуміння звуків, слів, речень і текстів як окремого

мовленнєвого світу, а також узгодження слів з відповідними реальними об'єктами та їх осмислення [15, с. 95].

Об'єктивнація мови у дітей є складним явищем, оскільки мовні поняття спрямовані на концептуалізацію нашого знання про мову, а не завжди на навколишній світ, що є зрозумілим для дітей. Цей процес передбачає усвідомлення мови як лінгвістичної реальності, де мовні одиниці існують як і предмети, що становлять матеріальний світ [15, с. 95]

Комунікативна функція мови має велике значення для розвитку дошкільника, оскільки мовлення є ключовим засобом спілкування. Ще до володіння мовленням діти активно спілкуються, а з розвитком мовлення їхня здатність до спілкування стає більш вдосконаленою. Іншими словами, успішне спілкування вимагає не лише знання мовних правил, але й уміння виражати свої думки відповідно до конкретної ситуації. Це включає такі соціальні навички, як послідовність мовлення, увага до досвіду іншої сторони, уміння слухати, інтереси співрозмовника та здатність виражати увагу невербальними засобами.

Мовленнєва та комунікативна здатність формується в дитини через її розвиток та досвід, отриманий під впливом оточення та взаємодії з дорослими. Розвиток мовлення є показником загального розвитку дитини і відбувається паралельно з її фізичним і когнітивним розвитком.

Отримання дітьми навичок у мовленні тісно пов'язане з прикладом та стимуляцією, яку надають дорослі. Дорослий відіграє ключову роль у сприянні розвитку мовлення дитини, активізуючи його через доступні та ефективні методи. Формування мовлення починається з мовленнєвого наслідування та успішно розвивається в емоційно піднесеному мовленнєвому середовищі, насиченому прикладами мовленнєвої культури.

Перші три роки життя є критичним періодом для формування мовлення. Це не лише період насамперед поповнення словника, але й

складний психологічний процес, що відбувається через взаємодію з оточуючим середовищем та спілкування з дорослими. Основною умовою успішного розвитку мовлення дитини є якість мовлення, яке вона сприймає. Таким чином, мовлення дорослих повинне бути «правильним, розбірливим, простим, повторюваним, різнобарвним та живим» [41].

Створення сприятливих умов для розвитку розуміння мовлення у дітей є ключовим аспектом. Для цього важливо наступне (рис. 1.3):

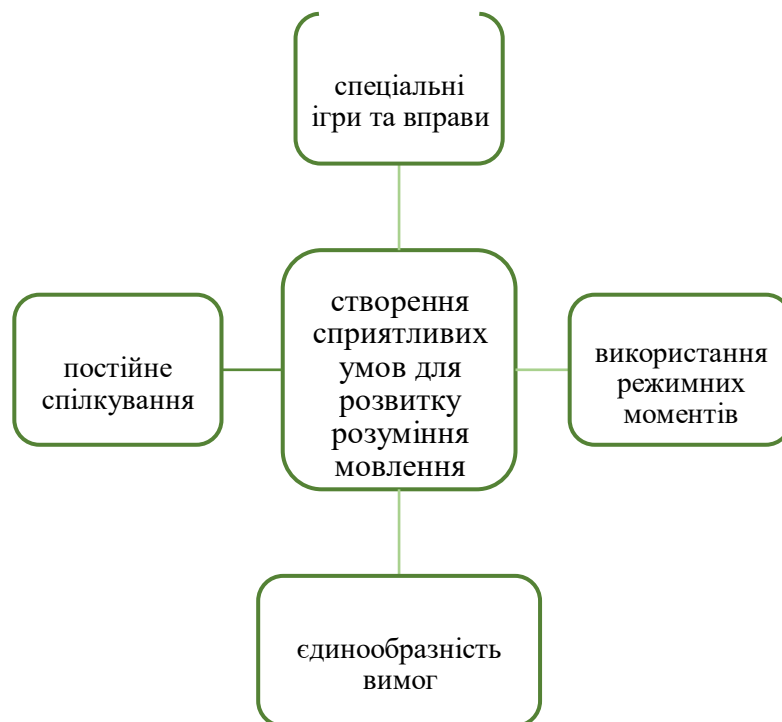

Рис. 1.3. Створення сприятливих умов для розвитку розуміння мовлення у дітей

1. Постійне спілкування: регулярна та активна комунікація з дитиною є фундаментальним. Важливо, щоб дорослі, які оточують дитину брали активну участь у спілкуванні з малюком.
2. Єдинообразність вимог: усі дорослі, що оточують дитину, повинні дотримуватися єдиних вимог до мовленнєвого спілкування, щоб уникнути плутанини в мовленні.

3. Спеціальні ігри та вправи: використання спеціальних ігор та вправ сприяє поступовому вдосконаленню мовленнєвого спілкування, розвитку навичок та розуміння мовлення.
4. Використання режимних моментів таких як одягання, годування, прогулянки, підготовка до сну тощо для активного спілкування з дитиною буде сприяє розвитку та розумінню мовлення малюком [23, с. 299].

Важливо пам'ятати, що освітній процес має базуватись на принципі дитиноцентризму, який передбачає повагу до дитини [13, с. 3].

Не менш важливим є особистісно-орієнтований підхід до кожного дошкільника, адже він дозволяє зосередитись на індивідуальних особливостях кожної дитини [7].

Отже, розвиток мовлення дошкільників є важливим психологічним етапом, що вимагає уважного та свідомого підходу як зі сторони фахівців дошкільних закладів, так і з боку сім'ї. Успішний розвиток мовлення визначає подальше навчання та загальний розвиток дитини.

Рівень розвиненості мовлення дитини є одним з ключових показників рівня інтелектуального й психологічного потенціалу. Педагогам важливо сприяти розвитку мовленнєвих та пізнавальних здібностей дошкільнят. Якісне мовлення та розвинений словниковий запас стимулюють бажання дітей вивчати навколишній світ, що, в свою чергу, стимулює розвиток різних пізнавальних процесів, зокрема таких як увага, пам'ять та мислення.

Покращення мовлення дитини потребує сприятливих умов. Мовлення виступає головною соціальною функцією, але для його повноцінного розвитку не вистачає лише біологічних передумов. Соціальна необхідність мовленнєвого спілкування формується у життєвій практиці через взаємодію зі соціальним оточенням. У процесі розвитку мовлення дітей визначну роль

мають дорослі: батьки та педагоги в дошкільних закладах. Від того, як дорослі розмовляють з дитиною та наскільки багато часу приділяють спілкуванню, залежать успіхи малюка у розвитку мовлення.

1.3. Особливості партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з розвитку мовлення дітей

В сучасному освітньому середовищі особлива увага приділяється партнерській взаємодії між дошкільним закладом та родиною, особливо коли йдеться про мовленнєвий розвиток дошкільників.

Партнерська взаємодія це не лише бажання, вона є необхідним елементом успішного виховання та навчання дітей, ґрунтується на рівноправ'ї, взаємній довірі, спільній відповідальності та спрямована на досягнення спільних цілей [31, с. 4].

Мовленнєвий розвиток дошкільників є одним з найважливіших завдань освітнього процесу, оскільки саме в цей період відбувається активне формування мовленнєвих навичок, які визначатимуть подальший успіх дитини у навчанні та спілкуванні. У цьому контексті важливою є роль як педагогів, так і батьків, адже кожен з них відіграє унікальну та взаємодоповнюючу роль у розвитку дитини.

Педагоги створюють спеціально організоване середовище, яке сприяє мовленнєвому розвитку дітей. Вони використовують різноманітні методики, заняття та ігри, спрямовані на збагачення словникового запасу дошкільників, розвиток їх зв'язного мовлення, формування граматичних навичок і комунікативних умінь. Однак, ефективність цих зусиль значно зростає, коли вони підтримуються сім'єю, де дитина продовжує практикувати та закріплювати набуті знання та навички у повсякденні [42].

Сім'я, у свою чергу, є найпершим соціальним середовищем, у якому дитина набуває мовленнєвих навичок. Батьки, як основні вихователі, мають можливість впливати на мовленнєвий розвиток дитини з раннього віку. Вони створюють мовленнєву модель, якою дитина користується як зразком для наслідування. Саме тому якість та кількість мовленнєвих стимулів, які дитина отримує вдома, є критично важливими для її мовленнєвого розвитку [40].

Особливого значення у ранньому дитинстві набувають взаємин з матір'ю, яка є найближчою та найважливішою людиною в житті дитини. Зрілість та позитивне ставлення матері як до себе, так і до оточуючих людей мають суттєве значення для розвитку мовлення і особистості дитини.

Специфіка мовлення матері, її спосіб комунікації з дитиною – це фактори, які визначають мовний та особистісний розвиток дитини. Особливості родинного спілкування мають ключове значення у розвитку психічних процесів, емоційного розвитку і пізнавальної активності малюка.

Ефективна партнерська взаємодія між ЗДО та сім'єю вимагає постійного обміну інформацією, спільного планування та реалізації освітніх заходів, а також підтримки батьків у їхній виховній ролі. Це включає регулярні консультації, батьківські збори, спільні проекти та заходи, метою яких є розвиток мовлення. Важливо, щоб батьки були обізнані про методики та підходи, які використовуються в дитячому садку, і могли застосовувати їх вдома [43, с. 13].

Крім того, така взаємодія сприяє створенню єдиної виховної стратегії, що забезпечує цілісність і послідовність мовленнєвого розвитку дитини. Педагоги та батьки спільно працюють над вирішенням проблем, які можуть виникати у процесі навчання, обмінюються порадами та досвідом, що дозволяє забезпечити сприятливі умови для розвитку дошкільника [44, с. 43].

Родинне спілкування – ключовий фактор у комунікативному та мовленнєвому розвитку дитини.

Вихователям важливо розуміти своє значення у становленні мовленнєвої особистості дітей. Вони мають створювати стимулююче оточення, пропонувати цікаві запитання та сприяти розвитку мисленнєвої діяльності. Важливо підтримувати позитивну атмосферу, довіру та зацікавленість у кожного вихованця [23, с. 299].

Сучасним педагогам варто звертати увагу на той факт, що методи розвитку мовлення залишаються важливими та актуальними, але змінюється їх використання та підходи до взаємодії з дітьми. Окрім традиційних методів, з'явилися нові інноваційні способи розвитку мовлення, такі як словесні подорожі у світ казки, природи, мистецтва, фантазії та інше [23, с. 299].

Зважаючи на зменшення організованого навчання, важливою стає робота з мовленнєвого розвитку у формі індивідуальних вправ, які сприяють закріпленню отриманих навичок та вмінь. З метою успішного мовленнєвого розвитку важливо проводити мовленнєві вправи під час різноманітних ситуацій: гри, праці, прогулянок, побутових справ. Розвиток навичок розмовного мовлення вимагає природних сценаріїв і мотивів для спілкування, які є зрозумілими та стимулюючими для дітей.

Сучасні освітні підходи відрізняються від попередніх, оскільки акцентують саме на індивідуальних потребах кожної дитини, а не на відтворенні стандартних соціальних стереотипів. Однак, основні характеристики системи дошкільної освіти залишаються незмінними і не вирішують цю проблему. Взаємодія між сім'єю та дошкільним закладом може відігравати ключову роль у вирішенні цього питання, оскільки обидва соціальні інститути в однаковій мірі є важливим джерелом знань для всебічного розвитку дитини [24, с. 49].

На сучасному етапі спільна діяльність сім'ї та дошкільного закладу ґрунтується на кількох принципах, зазначених на Рис. 1.4:

Рис. 1.4. Принципи спільної діяльності сім'ї та дошкільного закладу

1. Партнерство батьків і педагогів означає співпрацю, що базується на взаєморозумінні, спільних цілях і завданнях у вихованні та навчанні дітей.
2. Повага і довіра до дитини передбачає створення сприятливого середовища для розвитку дитини, де їй надається можливість виражати себе та вільно розвиватися.
3. Максимальне використання виховного потенціалу означає розуміння та використання виховних можливостей педагогів та сім'ї у спільній роботі з дошкільника.
4. Постійний аналіз та оцінка взаємодії передбачає постійне оцінювання та аналіз процесу спільної роботи та його результатів.

Співпраця між дошкільним закладом та сім'єю має перед собою такі завдання:

1. Формування батьківських знань та вмінь: розуміння вікових особливостей дітей, методів виховання, які відповідають їхньому розвитку.
2. Допомога у вирішенні труднощів: спільні зусилля спрямовані на ідентифікацію та подолання проблем у вихованні дітей.
3. Забезпечення єдності виховних впливів: мета – створити консистентність у вихованні дитини та контроль за правильністю цього процесу.
4. Вивчення та узагальнення позитивного досвіду: прагнення вивчати та використовувати успішний досвід сімейного виховання для запобігання помилок та покращення підходів [14, с. 183].

Автори Базової програми розвитку дошкільника «Я у Світі» зазначають такі ключові завдання співпраці педагогів із батьками:

1. Гарантування рівності у вирішенні спільних завдань освітнього процесу та можливості кожної сторони мати активну й конструктивну позицію.
2. Інформування про підходи щодо виховних та навчальних процесів у дошкільному закладі, а також використання нетрадиційних методів роботи.
3. Збереження права кожної сторони мати власну унікальну роль у вихованні дитини, орієнтуючись на особливості кожної родини та їхніх потреб.
4. Створення сприятливого середовища: формування атмосфери спільності інтересів, взаємопідтримки, а також розуміння та підтримки у вирішенні проблем [5].

Головною метою будь-якого дошкільного закладу є збереження та підтримка фізичного та психічного здоров'я дітей, їх творчого та інтелектуального розвитку. Однак, для досягнення цих цілей важлива співпраця з сім'єю, оскільки саме батьки відіграють ключову роль у вихованні та розвитку своєї дитини. Співпраця між дошкільним закладом і сім'єю базується на спільних цілях, розподілі обов'язків, контролі та оцінці результатів, що дозволяє досягати нових успіхів у вихованні та розвитку дітей [53].

Зростання мовленнєвих навичок у дошкільників тісно пов'язане з оточенням дорослих і загальним мовленнєвим середовищем, у якому вони перебувають. Мовлення не є вродженою здатністю, а виробляється під впливом факторів оточуючого середовища протягом життя дитини. Дорослі, які оточують дитину, грають ключову роль у мовленнєвому розвитку дітей. Педагоги, батьки та родичі в сімейному оточенні мають великий вплив та формування мовленнєвих навичок. Їхня мовленнєва культура та увага, приділена мовленнєвому спілкуванню з дитиною, є ключовими факторами успішного розвитку мовлення дитини.

Важливість співпраці між сім'єю та дошкільним закладом обумовлена загальними та єдиними виховними цілями, предметом та результатом педагогічної діяльності. Це складна проблема, оскільки дитина виступає і як об'єкт, і як суб'єкт педагогічного процесу одночасно [53].

Важливо, щоб вихователі та батьки співпрацювали, скеровуючи свої дії на збереження та розвиток активної позиції дошкільника, сприяли її активності в різних видах діяльності та підтримували процес її розвитку. Співпраця між цими двома соціальними інститутами важлива для гармонійного, повного та всебічного розвитку мовленнєвих здібностей дошкільників [45, с. 275].

Л. Кужільна правильно підкреслює важливість саме активного спілкування та роботи з літературою для розвитку мовленнєвої компетентності у дітей. Інтегроване використання різноманітних форм активності, які вона зазначає, є ключовим для стимулювання мовленнєвого розвитку у малечі. Систематичне читання та розмови про різні літературні твори не лише сприяють розвитку мовлення, але й розширюють словниковий запас, сприяють уяві та креативності, розвивають критичне мислення та аналітичні здібності. Залучення дітей до обговорення творів, їх власних оцінок і висловлення питань розвиває мовленнєву активність та когнітивні навички [34, с. 52].

Такий підхід до розвитку мовленнєвих навичок сприяє розумінню тексту, розвитку уяви та мовленнєвих вмінь, що підтримує формування мовленнєвої компетентності, допомагаючи дітям у майстерності спілкування та розумінні мови в різних контекстах.

Спільна робота між дошкільним закладом та сім'єю у означеному напрямку розвитку дітей – це взаємодія, яка формується на підґрунті взаєморозуміння між вихователями та батьками. Вона спрямована на досягнення спільних виховних цілей та результатів, відображаючи однакову важливість обох суб'єктів співпраці у формуванні мовленнєвої компетентності дошкільників. Успіх цієї співпраці полягає у створенні партнерських відносин між усіма учасниками навчально-виховного процесу. Коли фахівці дошкільних установ встановлюють контакт з батьками, це стає сприятливим фактором для покращення виховної практики. Це дозволяє підвищити обізнаність батьків з питань розвитку дітей, включаючи аспекти фізіології та психології. Внаслідок такого поглиблення знань батьки допомагають у створенні якісного та продуктивного мовленнєвого середовища для дітей вдома, що сприяє успішному навчанню та розвитку дошкільнят.

Вихователь разом із директором дитячого садка, а також методистом закладу бере на себе організацію та керівництво роботою з батьками. Форми цієї роботи можуть бути такими як-от зазначені на Рис. 1.5:

Рис. 1.5. Форми роботи вихователів з батьками

Колективні форми співпраці з батьками включають різноманітні заходи для обговорення питань, пов'язаних з життєдіяльністю групи і самого дитячого садка. Це можуть бути батьківські збори, де обговорюються важливі аспекти виховання та навчання, зустрічі, вечори запитань і відповідей для обміну інформацією та думками, засідання «круглих столів» для дискусій про різні проблеми. Також важливі заняття-тренінги для навчання батьків правильно спілкуватися та спільно взаємодіяти з дитиною. Організуються спільні свята, розваги, школи для батьків, виставки, дні відкритих дверей, де розглядаються різні аспекти виховання та розвитку дітей. А ще проводяться сімейні педради у домашніх умовах та батьківські конференції для обговорення і вирішення питань, що стосуються виховання та навчання дітей [2, с. 115].

Індивідуальні форми співпраці передбачають особисті зустрічі, які проводяться вранці або ввечері, коли батьки або приводять або забирають

своїх дітей з дитячого садку. Це можуть бути індивідуальні бесіди, консультації, а також відвідування вихователями дітей вдома. Батьки також можуть активно брати участь у житті дитячого закладу, надаючи організаційно-господарську допомогу, виготовляючи матеріали для занять, а також допомагаючи з екскурсіями та іншими заходами.

Навчальні виставки дитячих робіт та реклама в періодичних видання чи в Інтернеті є популярними наочно-інформаційними формами співпраці з батьками. Важливо досягти ефективності, розумно поєднуючи різноманітні форми співпраці, щоб забезпечити максимальну користь для дошкільнят та їх батьків [2, с. 115].

У спільній роботі сім'ї та дошкільного закладу для розв'язання проблем мовленнєвого розвитку дітей важливо дотримуватися кількох постійних принципів для якісної співпраці (таблиця 1.1).

Таблиця

1.1. Принципи якісної співпраці сім'ї та дошкільного закладу для розв'язання проблем мовленнєвого розвитку дітей

№	Принцип	Характеристика
1.	Цілеспрямованість	Кожен учасник освітнього процесу має чітко усвідомлювати мету спільної діяльності та ставитися до організації мовленнєвого розвитку дитини уважно та відповідально.
2.	Системність	Робота всіх учасників має бути системною та продуктивною. Лише системний підхід дозволяє досягати результатів у мовленнєвому розвитку дітей.
3.	Планування	Організація цього процесу повинна бути осмисленою та добре спланованою для досягнення успіху.

4.	Індивідуальний підхід	Фахівці дошкільних установ повинні бути уважними до особливостей кожної сім'ї та пристосовувати роботу з батьками відповідно до цих особливостей.
5.	Доброзичливе спілкування	Успішний мовленнєвий розвиток вихованців можливий лише за умови взаємної поваги, ввічливості та позитивного ставлення усіх суб'єктів освітнього процесу один до одного.

Отже, партнерська взаємодія між дошкільним закладом та сім'єю є ключовим елементом успішного розвитку дитини, особливо в контексті формування мовленнєвої компетентності. Об'єднання зусиль між сім'єю та дошкільними установами формує сприятливе середовище для дитячого розвитку, дозволяючи кожній дитині максимально розвинути свій потенціал.

Встановлення довірливих взаємовідносин є ключовим для успішної спільної роботи, що сприяє створенню сприятливого середовища, де кожен вихователь і батьки відчуються вільними, здатні спілкуватися та спільно працювати задля сприяння розвитку дитини, включаючи розвиток мовленнєвої компетентності. Цей взаємозв'язок також підкреслює важливість відповідності до вимог сучасності, які визначені у БКДО. Цей підхід дозволяє забезпечити всебічний розвиток мовленнєвої компетентності у кожній дитини, враховуючи її унікальні особистісні особливості та потреби.

Висновки до розділу 1

Здійснивши теоретичний аналіз з проблеми партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з мовленнєвого розвитку дошкільників робимо наступні висновки.

З'ясовано, що розвиток мовлення у дітей дошкільного віку є однією з

ключових тем роботи для педагогів та психологів, що пояснюється особливістю цього періоду, під час якого активно формуються важливі аспекти особистості дитини, а мовлення є одним із ключових факторів успішного психічного розвитку.

Також було встановлено, що родина має величезне значення у формуванні мовленнєвих навичок. У цьому соціальному середовищі діти сприймають перші зразки мовлення та засвоюють основи мови. Роль сім'ї в процесі розвитку мовлення є важливою, оскільки вона встановлює підґрунтя для подальшого мовленнєвого розвитку. Діти вчать мовленню, слухаючи та наслідуючи мовленнєві звички найближчих людей. Це підтверджує, що те, як саме дорослі спілкуються та використовують мовлення, може впливати на те, як діти опановують мову та розвивають своє мовлення.

ЗДО теж має суттєве значення у мовленнєвому розвитку дітей. Це можна пояснити тим, що ця установа стає першим серйозним кроком у освіті малюків, адже вони проводять тут багато часу під наглядом вихователів, які створюють найкращі умови для їхнього розвитку. Отже, для вихователів важливо дбати про власне мовлення, оскільки вони слугують прикладом та невід'ємною частиною формування мовлення кожного дошкільника. Їхня власна мовна культура та спосіб спілкування є ключовими елементами у формуванні мовленнєвих навичок дітей.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНА РОБОТА ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО ТА СІМ'Ї З МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

2.1. Вивчення та аналіз педагогічного досвіду з проблеми дослідження

З метою вивчення та аналізу педагогічного досвіду з проблеми дослідження, нами було проведено анкетування з питання формування партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї з мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку.

Анкета складається з 8 питань, зміст яких викладено в додатках.

В опитуванні взяло участь 153 вихователі Дніпропетровської та Кіровоградської областей.

Нами було з'ясований формат взаємодії вихователів з вихованцями.

59,5% вихователів працюють з вихованцями в змішаній формі, 27,5% взаємодіють офлайн і 13% вихователів продовжують свою роботу в онлайнформаті.

Продемонструємо це на Рис. 2.1.

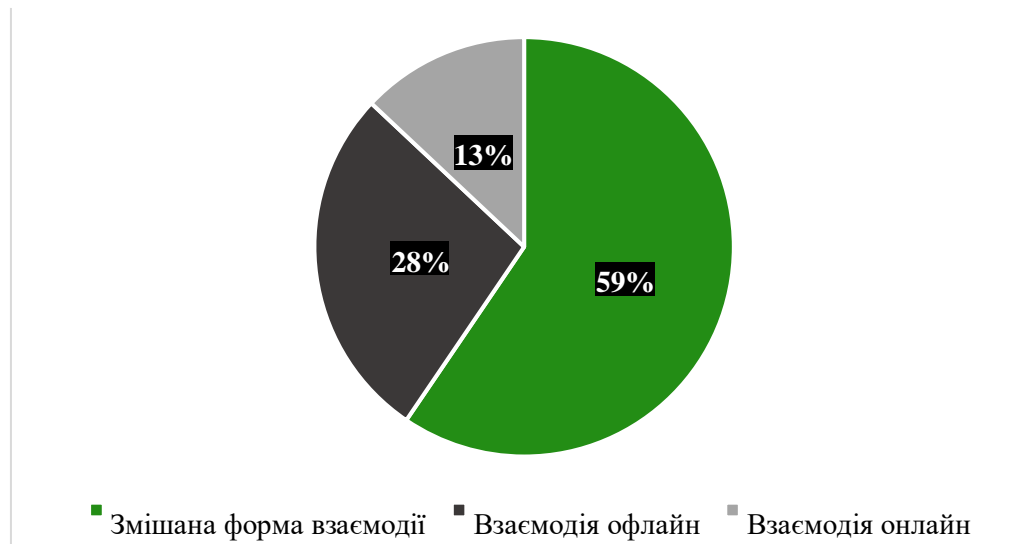

Рис. 2.1. Формат взаємодії опитаних вихователів з вихованцями

Також, 99% вихователів зазначили, що вважають мовленнєвий розвиток дитини одним з найважливіших аспектів загального розвитку, а різноманітні методи розвитку мовлення на регулярній основі в роботі з дошкільниками використовують 91,5% опитуваних.

Такі показники свідчать про свідоме ставлення вихователів до мовленнєвого та загального розвитку своїх вихованців.

Стосовно залученості сім'ї до освітнього процесу, 89,5% вихователів зазначили, що сприяють участі батьків в співпраці щодо розвитку мовлення, 8,5% відповіли, що залучають батьків лише до відстеження прогресу у розвитку мовлення їх дитини і 2% не залучають сім'ю до цих процесів.

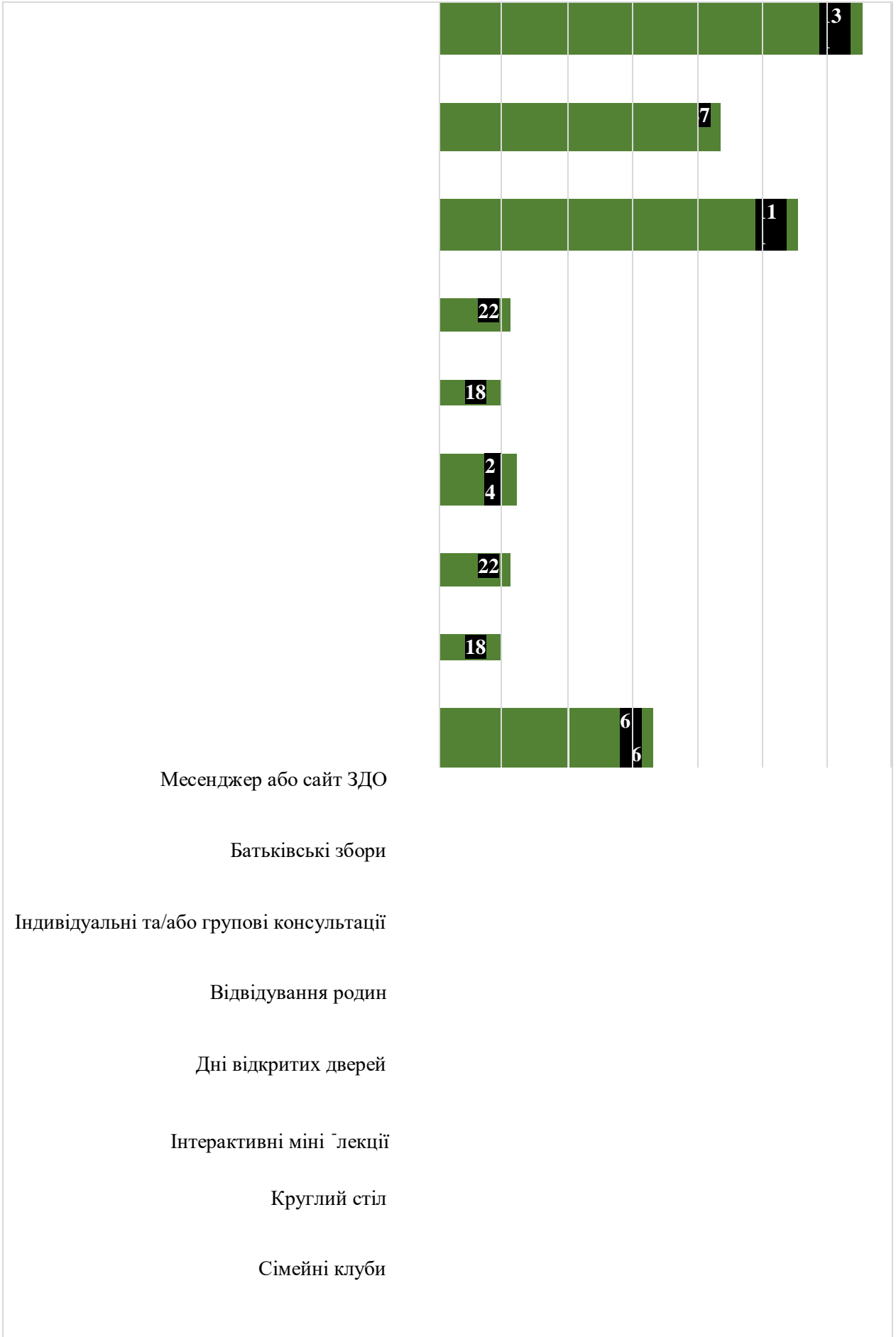
Проілюструємо отримані результати на Рис. 2.2.

Рис. 2.2. Залученість батьків вихователем до спільної роботи з розвитку мовлення дітей

Як ми бачимо з рисунку 2.2. ситуація з залученістю батьків до партнерської роботи з ЗДО щодо окресленого нами питання має позитивну тенденцію, проте, є поодинокі випадки, коли вихователі залучають батьків лише до відстеження прогресу мовленнєвого розвитку їх дитини, що, на нашу думку, не має такої ж ефективності, як повне залучення батьків до взаємодії.

Ми також дізналися, які форми співпраці з батьками дітей використовують вихователі. Результати зазначимо на Рис. 2.3.

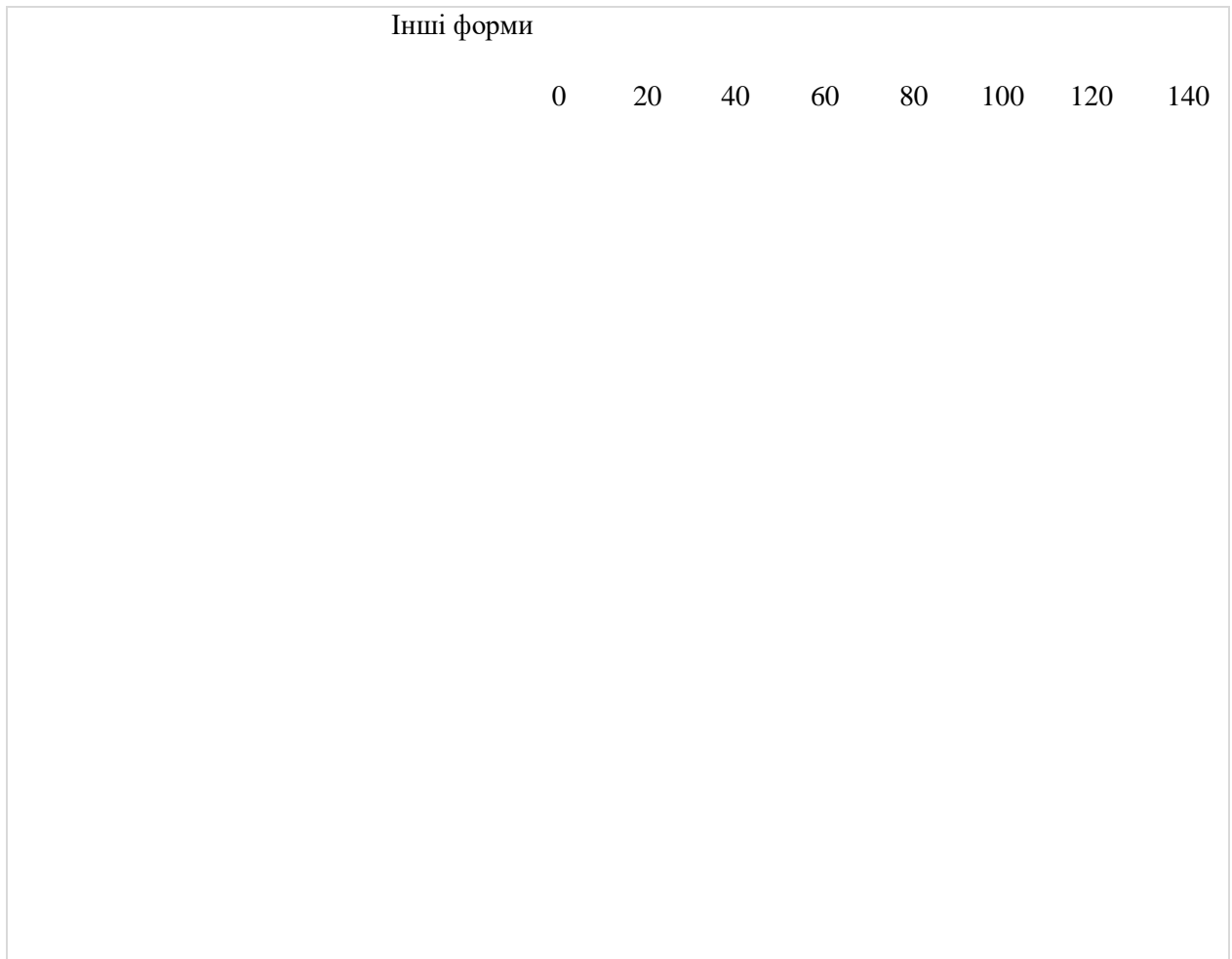

Рис. 2.3. Форми співпраці вихователів з сім'єю

Як ми бачимо з рисунку 2.3. найпопулярнішими формами співпраці вихователів з батьками вихованців є використання месенджерів або власного сайту дошкільного закладу, що може бути обумовлено економією часу та емоційного ресурсу, а також індивідуальні та групові консультації. Також популярною формою взаємодії ЗДО та батьків є батьківські збори. Такі форми взаємодії як відвідування родин, дні відкритих дверей, інтерактивні мінілекції, круглий стіл, сімейні клуби також зустрічаються в дитячих садках, проте, вихователі використовують їх значно рідше в своїй роботі.

Вищезазначені форми взаємодії вихователі реалізують спираючись на певні принципи, які зазначимо на Рис. 2.4.

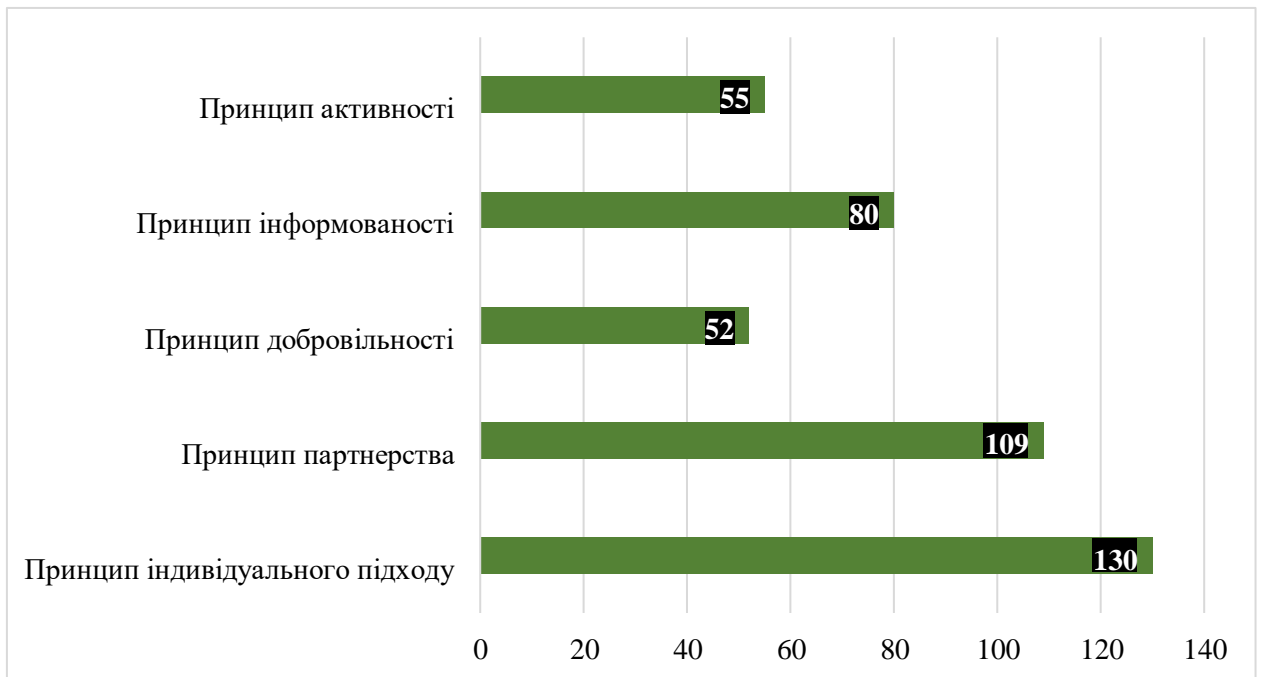

Рис. 2.4. Принципи взаємодії ЗДО з сім'єю

Отже, як ми бачимо, вихователі в своїй роботі з сім'ями вихованців найчастіше спираються на принцип індивідуального підходу та на принцип партнерства.

Вихователям також було запропоновано питання стосовно труднощів, які виникають під час організації спільної роботи ЗДО і сім'ї. Результати зазначимо в таблиці 2.1.

Таблиця

2.1. Труднощі у взаємодії ЗДО і сім'ї

Проблема	Кількість вихователів, яка про це зазначила
Відсутність вільного часу у батьків	108 осіб (70,6%)
Відсутність бажання у батьків	74 особи (48,4%)
Запропоновані форми роботи не цікаві батькам	6 осіб (3,9%)
Труднощі не виникають	27 осіб (17,6%)

Також проілюструємо це на Рис. 2.5.

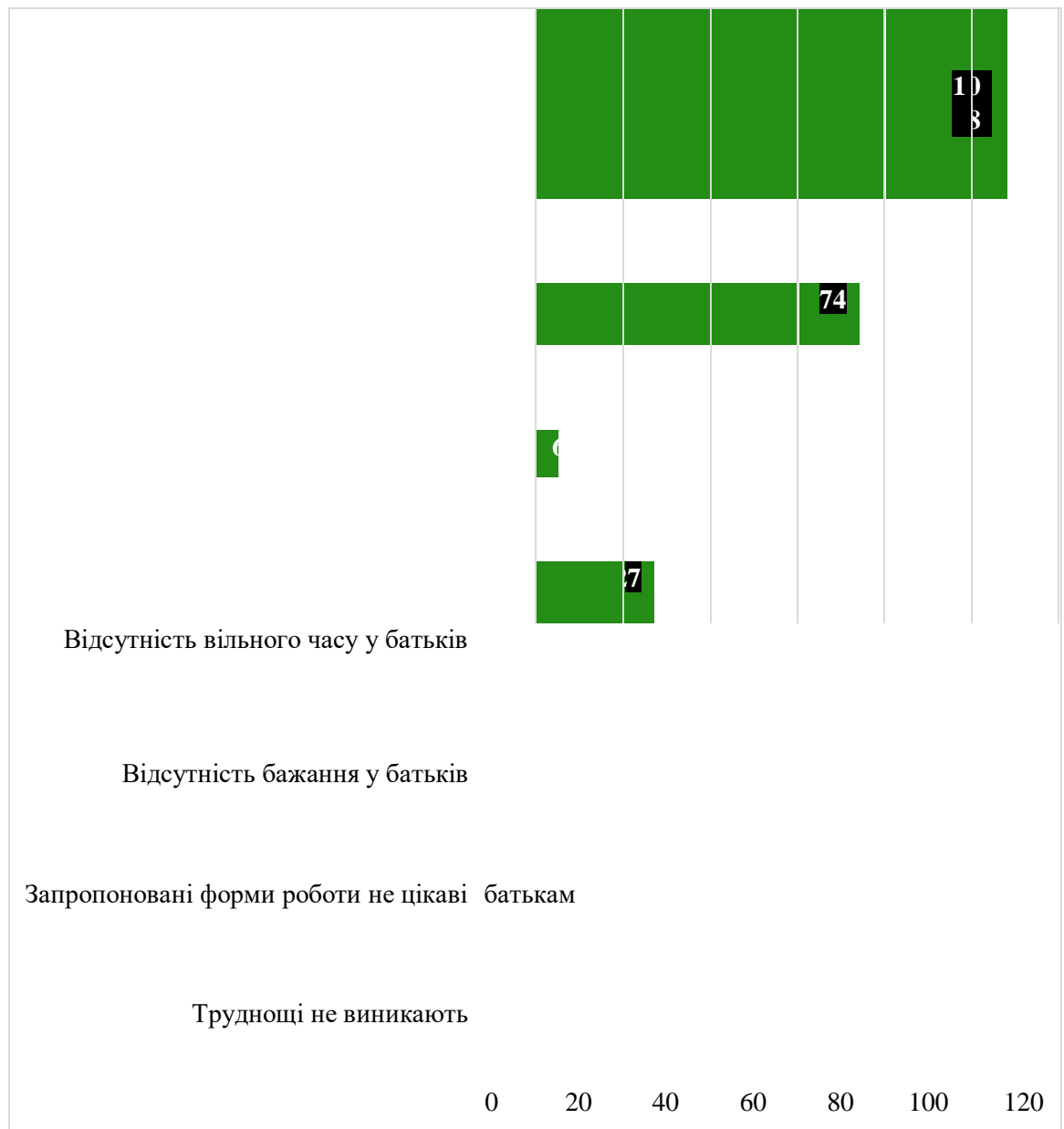

Рис. 2.5. Труднощі у взаємодії ЗДО і сім'ї

Отже, найчастіше перешкодою до успішної систематичної взаємодії дошкільного закладу та родини є брак вільного часу та бажання у батьків. Вихователь в своїй роботі має враховувати зазначені труднощі та адаптовувати форми співпраці.

Таким чином, за результатами анкети було встановлено, що вихователі усвідомлюють важливість мовленнєвого розвитку дитини та в своїй роботі

використовують різноманітні методи з розвитку мовлення. Більшість вихователів залучають батьків до співпраці в зазначеному напрямку. Серед форм взаємодії найпопулярнішими є месенджер, сайт ЗДО, батьківські збори, а також індивідуальні та/або групові консультації. Ці форми роботи реалізуються з врахуванням таких принципів: індивідуального підходу, партнерства, добровільності, інформованості та активності. Під час взаємодії ЗДО та сім'ї найчастіше виникають такі труднощі як відсутність вільного часу або бажання у батьків.

2.2. Аналіз чинних програм і БКДО з проблеми формування партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з розвитку мовлення дітей

Ми проаналізували чинні програми і БКДО з проблеми формування взаємодії ЗДО та сім'ї з мовленнєвого розвитку на засадах партнерства. У Базовому компоненті дошкільної освіти (БКДО) освітню лінію, що має назву «Мовлення дитини» визначено як одну з провідних освітніх ліній, що є фундаментом для формування мовленнєвої, мовної, та комунікативної компетентностей у дітей на етапі початкової школи. Ця лінія є спрямованою на підготовку майбутніх першокласників до ефективного володіння мовою, яка виступає як засіб пізнання та спосіб специфічного людського спілкування.

Одним з ключових досягнень дитини-дошкільника є оволодіння мовою, яке включає в себе розуміння основ культури мовлення та спілкування, вміння користуватися мовою в різноманітних життєвих ситуаціях, а також розвиток фонетичної, граматичної, лексичної, діалогічної та монологічної компетентностей. Дитина повинна володіти вільним, чітким, помірним та

виразним мовленням, уміти відповідати на питання, слухати та усвідомлювати усні висловлювання, а також володіти усіма видами мовленнєвої компетенції.

Таким чином, у БКДО освітня лінія «Мовлення дитини» орієнтована на систематичне формування мовних навичок та вмінь у дошкільників з метою підготовки їх до успішного вступу в початкову школу та подальшого успішного навчання.

Нова редакція Базового компонента дошкільної освіти (БКДО) визначає мовленнєву компетентність як вміння дитини ефективно виражати свої думки, почуття та враження у будь-яких формах мовленнєвого висловлювання, використовуючи як вербальні, так і невербальні засоби. Розвиток мовлення став одним із ключових освітніх напрямів у новій редакції БКДО [4].

В новій версії БКДО наголошено на цілісному підході до формування мовленнєвої компетентності у дошкільнят. Замість вирішення окремих завдань, віддано перевагу системному підходу, який дозволяє дітям адаптуватися до різних життєвих ситуацій, використовуючи мовні та мовленнєві навички. Це включає вміння презентувати себе, ефективно взаємодіяти з іншими, виражати свої потреби та наміри.

Такий підхід сприяє більш повному та глибокому розвитку мовленнєвих навичок у дошкільників, допомагаючи їм стати більш впевненими у собі та ефективними у спілкуванні з оточуючим світом.

У БКДО питання роботи дошкільного закладу та сім'ї на партнерських засадах відзначено в контексті розділу, присвяченого змісту та організації освітнього процесу.

У цьому розділі автори наголошують на важливості включення батьків до активної участі у процесі розвитку дитини.

1. Створення сприятливого середовища для спілкування між педагогами та батьками з метою обміну досвідом та інформацією.
2. Єдність в зусиллях педагогів та батьків дитини.
3. Впровадження спільних проектів та ініціатив, спрямованих на підвищення рівня розвитку дошкільників шляхом реалізації партнерської співпраці між освітнім закладом та сім'єю.

Ці аспекти відображені в змісті БКДО як важливі складові розвитку дітей та визначені як стратегічні напрями співпраці між ЗДО та родиною для досягнення успіху у формуванні компетентностей дошкільників, включаючи мовленнєву.

У чинній програмі «Українське дошкілля» [9] освітні завдання щодо розвитку мовлення дітей виглядають наступним чином:

1. Навчання дітей говорити чітко, розбірливо, без поспіху та достатньо голосно, надаючи увагу кожному звуку та слову.
2. Вдосконалення вимови звуків, зокрема шиплячих, свистячих.
3. Навчання розрізняти звуки на слух.
4. Розвиток інтонаційної виразності мовлення, включаючи роботу над тембром, темпом, інтонацією, силою голосу, наголосом тощо.
5. Навчання узгоджувати іменники з прийменниками та займенниками.
6. Забезпечення активізації словника.

У програмі «Українське дошкілля» питання формування партнерської взаємодії між ЗДО та батьками зазначено в додатку «Співпраця з родиною вихованців».

Наприклад, в програмі є такі вказівки та завдання щодо формування партнерської взаємодії між ЗДО та родиною дитини:

1. Розвиток виховних вмінь та педагогічної компетентності батьків.

2. Включення батьків в процес формування різних компетентностей дитини, враховуючи мовленнєву.
3. Побудова співпраці з батьками вихованців у формі діалогу.
4. Обговорення та впровадження родинного досвіду в роботу з дошкільниками.
5. Застосування різноманітних форм співпраці з батьками: батьківські збори, індивідуальні бесіди, дні відкритих дверей, організація круглого столу, проведення спільних свят, спілкування в онлайнформаті.

У чинній програмі з розвитку дошкільнят «Дитина» визначені наступні завдання з розвитку мовлення: [38]

1. Виховання любові до рідної мови.
2. Навчання правильної вимови звуків мови.
3. Навчання граматичній правильності мовлення.
4. Розвиток зв'язного мовлення.
5. Активізація словника.
6. Розвиток навичок створювати власні розповіді (сюжетні, описові, роздуми тощо).
7. Навчання римуванню слів.
8. Навчання використовувати різноманітні способи спілкування (вербальні, мімічні, пантомімічні).

У програмі «Дитина» питання формування партнерської взаємодії між ЗДО та родиною відзначене наступним чином:

1. Здійснення індивідуального підходу до кожної сім'ї.
2. Розвиток педагогічної компетентності батьків.

3. Використання різних форм співпраці ЗДО і родини, як традиційних, так і нових (створення сайту закладу, арт-студій, електронної бібліотеки для батьків, фан-клубів, проведення дня відкритих дверей, проведення індивідуальних та групових консультацій з батьками, семінарів-практикумів тощо).
4. Надання батькам інформації про можливості та перспективи їх дитини (включаючи мовленнєві здібності).

У чинній програмі «Я у світі» визначені наступні завдання з розвитку мовлення: [1]

1. Розвиток вміння використовувати різні засоби спілкування: вербальні, мімічні, пантомімічні.
2. Розвиток звукової культури мовлення.
3. Навчання правильної вимови, дотримання інтонації.
4. Збагачення словника синонімами, антонімами, омонімами, багатозначними словами.
5. Розвиток вміння складати власну розповідь.
6. Розвиток вміння підтримувати діалог.
7. Розвиток вміння добирати рими.
8. Навчання читанню складів.
9. Виховання любові до рідної мови.

У програмі «Я у Світі» питання щодо організації партнерської взаємодії між дошкільним закладом та родиною розкрито такими пунктами:

1. Вивчення вихователем інформації про сім'ю дитини та врахування цих даних під час проведення освітньо-виховного процесу.
2. Спільне планування та організація заходів разом з дітьми та їх батьками.

Отже, після проведеного аналізу чинних програм і БКДО з проблеми формування взаємодії між ЗДО та родиною на засадах партнерства робимо наступні висновки:

1. Партнерська взаємодія визнається ключовим фактором успішного розвитку мовлення дитини.
2. Програми зазначають багато різних форм роботи для залучення батьків дошкільників до співпраці. Наприклад, це консультації, тренінги, спільні заходи та індивідуальні зустрічі.
3. Заходи спрямовані на створення сприятливого середовища для співпраці між педагогами та батьками.
4. В програмах акцентується увага на важливості співпраці між ЗДО та батьками для успішного розвитку дітей.

2.3. Методичні рекомендації щодо партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з питання розвитку мовлення дітей

З огляду на важливість роботи ЗДО та сім'ї на засадах партнерства, нами було розроблено наступні методичні рекомендації для вихователів щодо формування партнерської взаємодії дитячого садка та родини щодо мовленнєвого розвитку дошкільників.

1. Працювати з батьками виключно на засадах ввічливості, доброзичливості, відкритості.
2. Дотримуватись принципу індивідуального підходу до кожної родини, її особливостей та індивідуальних особливостей дошкільника.
3. Дотримуватись принципу конфіденційності в питанні особистих успіхів та невдач кожної дитини.

4. Надавати батькам інформацію простою, зрозумілою мовою, без використання складних наукових термінів.
5. Враховувати рівень зайнятості батьків та за необхідності проводити консультації в онлайн-форматі.
6. Заохочувати батьків підтримувати мовленнєву активність дитини в побуті, надавати їм необхідні рекомендації.

Нами було створено систему взаємодії ЗДО та сім'ї на засадах партнерства, яка включає різні форми взаємодії закладу та родини.

Продемонструємо це в таблиці 2.2.

Таблиця

я 2.2. Система партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї щодо мовленнєвого розвитку дошкільників

№	Форма взаємодії	Зміст взаємодії
1.	Індивідуальні консультації	Проведення індивідуальних консультацій дозволяє проводити персоналізовані, конфіденційні бесіди щодо мовленнєвого розвитку, впродовж яких батьки мають змогу задати свої питання, отримати індивідуальні поради та відгук про успіхи та невдачі своєї дитини. Ця форма взаємодії може проводитись за необхідності або за запитом батьків.
2.	Батьківські збори	Включення до програми батьківських зборів означеної нами теми дозволить ще раз наголосити батькам на важливості мовленнєвого розвитку, та на потребі підтримувати мовленнєву активність дитини в повсякденні.
3.	Тренінги	Проведення тренінгів дає вихователеві змогу поділитися деякими ефективними методами та практичними рекомендаціями з окресленого питання.

4.	Спільні заходи	Організація спільних заходів для родин та їх дітей з мовленнєвого розвитку може передбачати різноманітні форми роботи, зокрема: вправи, дидактичні та рольові ігри, читання та обговорення казок та віршів тощо.
5.	Інформаційні буклети, пам'ятки, онлайнресурси	Надання інформаційних буклетів, пам'яток та посилок на корисні онлайн-ресурси дає змогу вихователеві поділитися корисними рекомендаціями, порадами та ідеями щодо успішного мовленнєвого розвитку дошкільнят.

В межах окресленої проблеми нами було розроблено тренінг для батьків щодо мовленнєвого розвитку дошкільників «Батькам про мовленнєвий розвиток дошкільників».

Мета: інформування батьків щодо специфіки мовленнєвого розвитку дошкільників та демонстрація практичних вправ, які є спрямованими на розвиток мовлення.

Розроблений нами тренінг дає змогу виконати наступні *завдання:*

- підкреслити важливість мовлення в житті людини;
- ознайомити з етапами розвитку мовлення дошкільника;
- ознайомити з віковими нормами розвитку мовлення дитини;
- поінформувати щодо факторів (позитивних та негативних), що мають безпосередній вплив на розвиток мовлення дитини;
- продемонструвати цікаві практичні вправи, які орієнтовані на розвиток мовлення дошкільнят.

Тренінг складається з трьох занять: двох теоретичних та одного практичного.

Кожне заняття є логічним продовженням попереднього.

Тривалість занять: від 45 до 65 хв.

В таблиці 2.3 продемонструємо детальну структуру тренінгу «Батькам про мовленнєвий розвиток дошкільників»:

Таблиця 2.3. Структура тренінгу «Батькам про мовленнєвий розвиток дошкільників»

№	Тема заняття	Мета заняття	Зміст заняття	Тривалість заняття
1.	«Важливість мовлення в житті людини»	Продемонструвати важливість мовлення в житті людини.	1. Знайомство учасників один з одним: <i>вправа «Мовний крокодил».</i> <i>Мета:</i> створити емоційно сприятливу атмосферу в групі, продемонструвати важливість мовлення. <i>Зміст вправи:</i> перший учасник обирає будь-яку річ,	45 хв.

Продовження таблиці 2.3.

			<p>що знаходиться в кімнаті і має описати її не називаючи. Той, хто перший відгадав – описує предмет наступним (15 хв.).</p> <p>2. Пояснення мети та завдань тренінгу (5 хв.).</p> <p>3. Пояснення основних правил взаємодії в групі (взаємоповага, довіра, активність) (5 хв.).</p> <p>4. Міні-лекція «Важливість мовлення в житті кожної людини» (10 хв.).</p> <p>5. Домашнє завдання: проаналізувати, наскільки можливим є наше життя без мовлення (5 хв.).</p> <p>6. Підведення підсумків заняття (5 хв.).</p>	
--	--	--	--	--

2.	«Розвиток мовлення у дошкільника»	Розкрити сутність етапів розвитку мовлення у дитини дошкільного віку, вікових нормативів мовленнєвого розвитку, факторів, що впливають на розвиток мовлення дитини дошкільного віку.	<p>1. Обговорення результатів домашнього завдання (10 хв.).</p> <p>2. Міні-лекція «Етапи та специфіка мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку» (20 хв.).</p> <p>3. Обговорення вікових нормативів мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку (15 хв.).</p>	65 хв.
----	-----------------------------------	--	---	--------

Продовження таблиці 2.3.

			<p>4. Обговорення факторів, що впливають на розвиток мовлення дитини дошкільного віку (10 хв.).</p> <p>5. Домашнє завдання: проаналізувати, які фактори (позитивні, негативні) впливають на розвиток мовлення їх дитини (5 хв.).</p> <p>6. Підведення підсумків заняття (5 хв.).</p>	
--	--	--	--	--

3.	«Як розвинути мовлення дитини дошкільного віку»	Продемонструвати вправи з розвитку мовлення дітей дошкільного віку.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обговорення результатів домашнього завдання (10 хв). 2. Презентація вправ, спрямованих на розвиток мовлення дошкільників (30 хв.). 3. Домашнє завдання: провести декілька вправ з дітьми вдома (5 хв.). 4. Підведення підсумків заняття (5 хв.). 	50 хв.
----	---	---	--	--------

Нами було створено збірник вправ, які спрямовані на розвиток мовлення дитини дошкільного віку. Ці вправи вихователь може запропонувати батькам для самостійного проведення з дітьми. Представимо збірник в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Збірник вправ, спрямованих на розвиток мовлення дитини дошкільного віку

№	Назва вправи	Мета вправи	Зміст вправи
---	--------------	-------------	--------------

1.	«Перший звук»	Вчити дитину аналізувати звуковий склад слів, виокремлювати перший звук у слові.	Дорослий називає дитині слово, дитина має назвати перший звук у слові, яке вона почула.
2.	«Добери слово»	Вчити дитину аналізувати звуковий склад слів, добирати слова з потрібним звуком.	Дорослий називає дитині звук, а дитина має дібрати слово, в якому буде цей звук.
3.	«Скажи правильно»	Покращувати граматичну правильність мовлення.	Дорослий називає дитині два слова, які відносяться до різних частин мови, дитина має об'єднати слова між собою у словосполучення, змінивши закінчення слів.
4.	«Запитай»	Вчити дитину розрізняти та складати розповідні, окличні та питальні речення.	Дорослий говорить дитині окличне речення, а дитина має перетворити окличне речення на питальне за допомогою інтонації.
5.	«Одне слово»	Вдосконалювати у дитини процеси аналізу та узагальнення.	Дорослий пропонує дитині ряд слів, дитина має узагальнити ці слова одним словом.
6.	«Знайди зайве»	Вдосконалювати у дитини процеси аналізу та узагальнення.	Дорослий називає дитині ряд слів, об'єднаних між собою за якоюсь ознакою. Дитина має проаналізувати всі слова, визначити ознаку, за якою вони об'єднані, знайти зайве слово та назвати його вголос.

Продовження таблиці 2.4.

7.	«Скажи по різному»	Розвивати вміння відтворювати речення, використовуючи різну інтонацію.	Дорослий зачитує дитині речення. Завдання дитини – відтворити почуті речення, використовуючи різну інтонацію.
8.	«Що за чим»	Вдосконалювати вміння дитини складати описові розповіді.	Дорослий демонструє дитині 4 різні картинки – дерево без листя; дерево, вкрите зеленим листям; дерево, вкрите жовтим листям; дерево, на якому декілька жовтих листочків. Дитина має розставити ці картинки в правильному порядку та створити за ними розповідь.
9.	«Перекажи»	Вдосконалювати вміння дитини переказувати текст.	Дорослий зачитує дитині невеликий текст, завдання дитини – переказати почуте.
10.	«Склади речення»	Вдосконалювати граматичну правильність мовлення.	Дитині пропонується набір слів, її завдання – скласти їх в одне речення.
11.	«Синонім»	Розвивати вміння добирати синонім до слова.	Дорослий називає дитині слово. Вона має дібрати до цього слова синонім з запропонованих.

Висновки до розділу 2

З метою дослідження педагогічного досвіду, нами було проведено анкетування з питання формування взаємодії ЗДО та родини з розвитку мовлення дитини на засадах партнерства. В опитуванні прийняли участь 153 вихователі Дніпропетровської та Кіровоградської областей.

Проаналізувавши результати анкети, ми визначили, що вихователі розуміють важливість мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку та користуються в своїй роботі різноманітними методами, спрямованими на розвиток мовлення. Переважна більшість вихователів залучають батьків до спільної роботи в цьому напрямку. Серед форм співпраці дошкільних закладів та родини найрозповсюдженішими стали: месенджер, сайт дошкільного закладу, батьківські збори, а також індивідуальні та/або групові консультації. Ці форми роботи ґрунтуються на таких принципах: індивідуального підходу, партнерства, добровільності, інформованості та активності. Під час взаємодії ЗДО та сім'ї найчастіше вихователі зазначають про такі труднощі як: брак вільного часу чи бажання у батьків.

Нами було здійснено аналіз чинних програм («Дитина», «Українське дошкілля», «Я у Світі») і БКДО з питання формування співпраці ЗДО та сім'ї з мовленнєвого розвитку на партнерських засадах. Після проведеного аналізу чинних програм і Базового компонента можна зробити такі висновки:

1. Спільна робота ЗДО та сім'ї на засадах партнерства визнається провідним фактором успішного мовленнєвого розвитку дошкільників.

2. Програми передбачають різноманітні форми роботи для залучення батьків у процес співпраці щодо розвитку мовлення їх дітей. Серед цих форм можна виокремити консультації, тренінги, спільні заходи та індивідуальні зустрічі.
3. Зазначені форми роботи спрямовані на створення сприятливого середовища для взаємодії між педагогами та батьками задля успішного розвитку мовлення дошкільників.

Окрім цього, нами розроблені методичні рекомендації щодо формування партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з мовленнєвого розвитку дітей.

Також нами розроблена програма тренінгу «Батькам про мовленнєвий розвиток дошкільників». Тренінг має на меті ознайомити батьків з особливостями мовленнєвого розвитку дошкільників та продемонструвати практичні вправи для розвитку мовлення.

До тренінгу створений збірник практичних вправ з розвитку мовлення дошкільників.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз проблеми партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї щодо розвитку мовлення дошкільників дозволяє зробити такі висновки.

З'ясовано, що мовленнєвий розвиток у дошкільників є однією з основних тем для педагогів та психологів. Це пояснюється тим, що саме в дошкільний період відбувається активне формування важливих аспектів особистості, а мовлення виступає як один з найважливіших факторів психічного розвитку.

За результатами аналізу науково-педагогічної літератури було встановлено, що сім'я має важливу роль у формуванні мовленнєвих навичок дітей, адже саме в колі найближчих людей діти отримують перші мовленнєві зразки та засвоюють основи мовлення. Роль родини у розвитку мовлення дошкільників є надзвичайно важливою, оскільки вона формує основу для подальшого мовленнєвого розвитку. Діти вчаться мовленню, слухаючи та копіюючи мовленнєві звички найближчого оточення. Це демонструє, що те, як дорослі спілкуються і використовують мовлення, безпосередньо впливає на те, як діти опановують мову та розвивають свої мовленнєві навички.

Заклад дошкільної освіти також відіграє ключову роль у мовленнєвому розвитку дітей. Ця установа стає першою значною ланкою для малюків, адже вони проводять тут значну частину часу під наглядом вихователів, які створюють оптимальні умови для їхнього розвитку. Тому для вихователів важливо дбати про власне мовлення, оскільки вони є прикладом в процесі формування мовленнєвої компетентності кожної дитини. Вихователі є

прикладом, адже своєю мовною культурою та особливостями спілкування вони сприяють розвитку мовленнєвих навичок дітей.

Нами було проведено анкетування серед вихователів з питання формування партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку.

За результатами анкетування нами було встановлено, що педагоги дійсно усвідомлюють важливість мовленнєвого розвитку дошкільників та в своїй роботі використовують різноманітні методи з розвитку мовлення. Значна частина вихователів сприяє залученню батьків до спільної роботи в окресленому напрямку. Серед найпопулярніших форм співпраці закладів дошкільної освіти та сім'ї є месенджер, сайт ЗДО, батьківські збори, а також індивідуальні та/або групові консультації. Окреслені форми взаємодії вихователі реалізують з врахуванням таких принципів: принцип індивідуального підходу, принцип партнерства, інформованості, добровільності та активності. Під час взаємодії ЗДО та родини найчастіше виникають такі труднощі як брак вільного часу або бажання у батьків.

Нами було проаналізовано чинні програми і БКДО з питання формування партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з мовленнєвого розвитку. З огляду на результати проведеного аналізу чинних програм і базового компонента щодо організації процесу партнерської взаємодії між дошкільним закладом та сім'єю з мовленнєвого розвитку дошкільників можна зробити такі висновки:

1. Партнерська взаємодія є важливим фактором успішного мовленнєвого розвитку дошкільників.
2. Програми передбачають широкий спектр різних заходів для залучення родини до взаємодії з розвитку мовлення дітей на партнерських засадах. Зокрема, це консультації, тренінги, спільні заходи та індивідуальні зустрічі.

3. Заходи спрямовані на створення сприятливого середовища для співпраці між педагогами та родиною для ефективного розвитку мовлення дітей.
4. Програми підкреслюють важливість спільної роботи між ЗДО та родиною на засадах партнерства задля успішного розвитку мовлення дітей.

Також, нами розроблені методичні рекомендації щодо формування партнерської взаємодії ЗДО та сім'ї з мовленнєвого розвитку дошкільників.

Крім того, ми створили програму тренінгу для батьків «Батькам про мовленнєвий розвиток дошкільників», метою якого є ознайомлення батьків з особливостями мовленнєвого розвитку дошкільників та демонстрація практичних вправ з розвитку мовлення дітей.

До тренінгу було створено збірник вправ, метою яких є розвиток мовлення дитини дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В., Кононко О. Л. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років. Нова програма. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.
2. Афтаназів В. Напрями і зміст співпраці вихователя з батьками дошкільників. *Освітній простір України*. Київ, 2014. Вип. 4. С. 115120.
3. Бабко Т. М., Банах О. В., Вознюк А. В., Коломоєць Г. А., Кудрик Л. Г., Мельник О. М. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. 208 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redakt_siyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення 05.04.24).
5. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redakt_siyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 05.04.24).
6. Басюк Н. А. Партнерська взаємодія вчителя Нової української школи з батьками молодших школярів. *Актуальні проблеми та перспективи дошкільної освіти в сучасному освітньому просторі*: збірник науково-методичних праць. Житомир: ФОП Левковець, 2019. С. 7-10.
7. Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. Київ: Либідь, 2023. Кн. 2. 217 с.
8. Беленька Г. Дошкільний заклад і родина: співпраця заради дитини. *Дошкільне виховання*. Київ, 2019. № 2. С. 3-7.
9. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль: Мандрівець, 2022. 216 с.

10. Бірко Н. Партнерська взаємодія в системі інклюзивної освіти. Київ, 2018. Т. 43. Вип. 2. С. 7-16.
11. Богуш А. М. Мовленнєва діяльність, мовленнєве спілкування, розвиток мовлення. Запоріжжя, 2011. 120 с.
12. Бурба К., Бутенко В. Форми партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї. Дошкільна освіта: від традицій до інновацій: збірник наукових статей студентів, магістрантів та молодих науковців. Суми: ФОП Цьома С.П., 2022. 287 с.
13. Гавриш Н., Ліннік О. Дитячий садок – початкова школа: перезавантаження. *Дошкільне виховання*. 2019. № 9. С. 3-9.
14. Гончар Н. П. Форми взаємодії закладів дошкільної освіти із сім'єю з питань формування здоров'язберезувальної компетенції в дітей дошкільного віку. *Дошкільна педагогіка*. Вип. 13. Т. 2. 2019. С. 183-186.
15. Грейліх О. О. *Психологічні особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку*: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2021. С. 91-97.
16. Дем'яненко С. Емпіричне дослідження мовленнєвого розвитку старших дошкільників у зв'язку з підготовкою до навчання грамоти. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон: ХДУ, 2020. С. 119-125.
17. Дідух В. В. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до взаємодії з учасниками освітнього процесу як актуальна проблема професійно-педагогічної освіти. *Теорія і методика професійної освіти*. Київ, 2020. Т. 4. Вип. 22. С. 131-134.
18. Дубасенюк О. А. Партнерська взаємодія як базова складова комунікативної компетентності майбутніх педагогів в умовах магістратури. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 2022. Ч. 2. С. 17-24.

19. Етапи мовленнєвого розвитку дитини (тезис від спеціаліста). Тернопільський обласний центр комплексної реабілітації. URL: <https://tockr.te.ua/1449> (дата звернення: 01. 03. 24).
20. Спіхіна М. Сутність принципів педагогіки партнерства в контексті реалізації концепції Нової української школи. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018. № 6 (92). С. 213-234.
21. Спіхіна М. Сутність та структура готовності майбутнього вчителя до партнерської взаємодії в початковій школі. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.*, (38 (2)), 36–43.
22. Жадан Р. І. Теоретичні основи «педагогіки партнерства» в освітньому процесі. *Партнерство в освіті. Практика взаємодії у контексті освітньої діяльності на шляху розбудови Нової української школи*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2022. Харків: Харківська академія неперервної освіти. С. 119-126.
23. Завязун Т. Розвиток мовлення дошкільників як проблема сучасної вікової психології. Житомир: КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР, 2022. С. 294-306.
24. Іванюк Г. І. Новаторські ідеї Василя Сухомлинського в контексті розбудови Нової української школи. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: Портал наукових часописів ЦДПУ імені В. Винниченка, 2018. С. 49-54.
25. Китиченко С. Т., Китиченко С. О. Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах дистанційного навчання. *Партнерство в освіті. Практика взаємодії у контексті освітньої діяльності на шляху розбудови Нової української школи*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2022. Харків: Харківська академія неперервної освіти. С. 32-37.

26. Ковальчук В. А. Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя: навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2023. 100 с.
27. Ковшар О. В. Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти: монографія. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2015. 270 с.
28. Козак Л. Сучасна дошкільна освіта: європейський досвід. *Освітологічний дискурс*. Київ, 2017. № 3-4 (18-19). С. 235-251.
29. Козир М., Калініченко Т. Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти та школи у підготовці дітей до навчання у НУШ. *InterConf*, 2021. (51). 218 с.
30. Концепція Нової української школи. Міністерство освіти і науки України: вебсайт. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainsk_a-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 07.03.2024).
31. Кочерга О. Психофізіологічний аспект народження партнерства. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Київ, 2019. № 2. С. 4-12.
32. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції Нової української школи: зб. статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 85-88.
33. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства: повага до особистості. *Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернетконференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 43. С. 333-335.
34. Кужільна Л. В. Проблеми спільної роботи сім'ї та дошкільного закладу з розвитку художньо-мовленнєвої діяльності старших дошкільників. *Формування освітніх компетенцій дитини: проблеми, розвиток, супровід:*

збірник матеріалів II Всеукраїнського науковометодичного семінару для науковців, практичних працівників та студентів. Умань: АЛМІ, 2014. С. 52-55.

35. Куземко Л. В. Досвід формування готовності до партнерської взаємодії у майбутніх учителів початкових класів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Київ, 2021. № 78. С. 198-203.

36. Молоченко В. В. Формування у майбутніх фахівців аграрної сфери готовності до партнерської взаємодії у професійній діяльності: дис. ... к. пед. н. Вінниця, 2017. 265 с.

37. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za red. N. M. Bibik. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.

38. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина». Київ, 2020.

39. Петрик К. Ю. Педагогічне партнерство у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2017. Вип. LXXV. Т. 2. С. 170-173.

40. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. 4-те вид., перероблене. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 408 с.

41. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Київ: Академвидав, 2015. 446 с.

42. Починок Є. А. Партнерська взаємодія як інноваційний компонент Нової української школи. Академічні студії. Серія «Педагогіка». Київ, 2023. (1), С. 95-102.

43. Савинова Н. Компетентісне навчання і партнерська взаємодія: уникаємо помилок. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Київ, 2019. № 2. С. 12-20.

44. Сербіна Н., Січкач І., Молочко М. Дитячий садок, батьки та школа: форми ефективної взаємодії. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Київ, 2019. № 1. С. 43-47.

45. Скорнякова В. Взаємодія педагогів закладів дошкільної освіти з родинами. Педагогіка партнерства: реалії та перспективи: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конференції, присвяченої 104-й річниці від дня народження В. Сухомлинського. Кропивницький, 2022. С. 275-278.
46. Соловйова Л., Гурковська Т. Методичний посібник «Розвиваємо дітей разом: співпраця педагогів і батьків». ЮНІСЕФ, 2023, ВГО «АПДО», 2023. 46 с.
47. Суятинова, К. (2024). Вебквест як засіб формування цифрової та комунікативної компетентностей у старших дошкільників. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи, (2(12), 85–92. [https://doi.org/10.31499/2706-6258.2\(12\).2024.315018](https://doi.org/10.31499/2706-6258.2(12).2024.315018).
48. Суятинова К. Партнерська взаємодія сім'я та закладу дошкільної освіти у процесі формування цифрової компетентності дошкільники. Наука і освіта : наук.-практ. журнал. 2024. № 2. С.41-45.
49. Татаринцева Г. Методологічні підходи до визначення поняття «партнерство». *Наука молода*. Київ, 2007. № 8. С. 145-150.
50. Тельчарова О. П., Мороз-Рекотова Л. В. Педагогіка раннього дитинства. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2017. 230 с.
51. Третяк О. Партнерська співпраця з батьками заради моральної зрілості дітей. Педагогіка партнерства: реалії та перспективи: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конференції, присвяченої 104-й річниці від дня народження В. Сухомлинського. Кропивницький, 2022. С. 312-316.
52. Ціпан Т. Інноваційні форми та методи педагогічної взаємодії школи і сім'ї у вихованні учнівської молоді. *Збірник наукових праць «Інноватика у вихованні»*. Київ, 2020. Т. 1. № 12. С. 235-241.
53. Чернявська М. В. Теоретичні засади партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та батьків. *Матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*. Харків, 2023. С. 449-451.